

הארת הנשמה בעולם הזה

התחלנו ללמוד על ההבדל בין מצב המין האנושי לפני ואחרי החטא. ראינו איך שכל המציאויות שקיימות אצלנו היו קיימות גם בשורש הראשוני של התוכנית. מצד רצון ה' בנו שום דבר לא השתנה, אלא בתנאי המקבלים לפי דרגתם. האנושות עברה שינוי בדרגה, הגוף נשלט יותר על החומר, לכן תנאי העבודה השתנו.

הרמח"ל מפרט את ההבדלים בין לפני החטא לבין אחריו. אנחנו לא מרגישים את הנשמה שלנו, אנחנו חשים רק את הנפש - החלק המרכזי, הנפש השפלה שקשורה לחיי העולם הזה. אבל, אומר הרמח"ל, בשני דברים הנשמה פועלת בצורה מורגשת: החיות וההשכלה. האם החיים שלנו הם מצד הנשמה? או שכמו שלבעלי חיים יש חיים כך גם לנו? למה אנחנו מרגישים את הנשמה בחיותנו? החיות היא הרי מן הנפש. אין הבדל בין מערכת פיזית של אנוש ושל בע"ח, ישנן אותן מערכות גוף.

אמנם יש לאדם כוחות נפש רחבים, אבל למה לא לשייך את זה לרוחב הנפש? יש לנו שבעים כוחות בנפש (גם הדיבור, למרות שהוא המקשר אל הכח העליון. גם תוכי יכול לדבר. חיתוך האותיות זה כח נפשי). איך הרמח"ל אומר שאנחנו מרגישים בזה? אם זו קבלה, נקבל. אבל אם זה דבר מורגש, אנחנו אמורים לחוש אותו...

אפשר לנסות להציע, שהרמח"ל מתכוון לומר שהחיים מיוחסים לחלק העליון של האדם, קשורים בנשמה. אחרת, למה חז"ל מדברים על יציאת נשמה? הרי הנשמה לא מיוחסת לגוף, היא נקשרת בקשרים עליונים. החיות בסופו של דבר הם בדברים פיזיים כמו חמצן, בדיוק כמו אצל בעלי חיים אחרים. אז למה הביטוי יציאת נשמה?

צריך לומר, שזה לא חיים פיזיים כמו שנראה לנו. מה שאנחנו מרגישים, זו מציאות הנשמה שפועלת בנו, החיים שלנו קשורים בנשמה.

ההבחנה השניה של הרמח"ל היא לא פחות מחודשת. אפשר לשים לב לנשמה דרך החלק ההשכלתי - ההארה הנשמית.

שכל אין הכוונה כישרון או ידע בדברי הרמח"ל, גם בע"ח יכולים לצבור ידע. פה מדובר בשכל, כל דבר שמקדם את האדם לדבר אמיתי: זהירות, יושר, הבחנה בין טוב לרע. כל דבר שהשכל משמש את האנושות, זו הארה נשמית.

אם היינו ללא הארה נשמית, כל אדם היה חי לא יותר מיום אחד בחייו. ביום שבו הוא היה חופשי לעצמו, הוא היה שותה בקבוק אקמול רק כי הוא טעים. (לבהמות יש אינסטינקט, בהמות לא אוכלות רעל. לאדם יש יצר הרע לאכול מתוק למרות שהוא מסכן את חייו. זה רק אצל המין האנושי. לאדם יש אינסטינקטים מאוד ראשוניים, הוא היצור היחיד שיכול לפעול נגד חייו).

השכל מאיר לאדם, מאיר לו שיש לחייו משמעות ומטרה. מעצם זה שלאדם יש מצפון - זו הארה שמעידה על קיום הנשמה. אי אפשר להגדיר אותנו כיצורים נפשיים מפותחים, הרי אנחנו בעלי בחירה. לא יכול להיות שחומר נפשי יאמר לאדם לא לעשות את מה שהוא רוצה כאן ועכשיו. כל אמירה ישירה מגיעה ממצפון הנשמה*.

(הבחירה לא שייכת למערכת השכלית או החומרית, כאמור בפרק ב'. זה כח ממצע שלא משתייך לאף אחד מהצדדים**).

השכל לא ניתן רק כדי להכריע בין טוב לרע. עיקר הנשמה היא כדי להפוך את החומר לנצחי, לדבוק באלוקים חיים.

הנשמה מייצגת את פעולת השלמות האלוקית באדם. אחרי שאדם בוחר להשליט את הנשמה על החומר, המציאות הוזה תעמוד לנצח, כפי שיעור החיבור שהוא יצר.

לזה היה מגיע אדם הראשון, הוא היה אמור תוך כדי עבודה להאיר מנשמתו לחומר שלב אחרי שלב. האדם היה צריך להשתלם בתרי"ג שלמויות, עד שהיה הופך להיות מוכן להיכנס לעדן, והשבת היתה הופכת לעולם הבא.

את זה איבדנו אחרי חטא אדם הראשון. היום עבודתנו אור זרוע לצדיק, הנשמה לא מאירה כמעט. אין לנו ציפיה ששכר המצוות יתגלה במציאות שלנו, כי אחרי קלקול העולם שלמות כזו לא יכולה להופיע בתנאי עבודה.

לפני החטא היה אור הגנוז, אדם היה הולך ומאיר את המציאות עד שתיתקן***.

* - לתת לאדם יכולת לחשוב זה קדוש. גדר האדם זו חכמה, שכל. "תחשוב" זו מילה קדושה. אדם שממעט את החשיבה שלו - זה מיעוט שלמות. שלמות היא רק כמה אתה יכול להתבונן. לבוא לשאול מישהו זה רק בהרגשה של חוסר יכולת מספקת אחרי שבדקת את כל הצדדים. אז אפשר ללכת ליעוץ, שמישהו יחשוב איתך ביחד. כל מילה אנטי שכלית היא מילה אנטי יהודית. כל טיפול נפשי הוא לא קשור לבעיה בשכל, אלא להפך - השכל הוא השולט על החרדה. על ידי מחשבות נכונות אפשר לשלוט גם על הכח העיוור של הנפש. פחד למשל זה כח עיוור, אנשים מפחדים בצורה לא הגיונית. אדם גר בחברון ולא מבין איך אנשים פה חיים ליד ערבים... הנפש כוללת את הצד הישרדותי, הקיומי, הבסיסי באדם. אדם שמפחד לעבור כביש בגלל טראומה לא נותן לשכל שלו לפעול בצורה מאוזנת. השבת האיזון בשכל מאפשר להשבת האיזון הנפשי. אותו דבר, כמו שראינו כבר - כל מידה רעה היא אי שליטת השכל. למדנו הישרדותית שתסכול זה מועיל, אבל כשאנחנו מבררים בשכל שזה לא אמיתי התסכול דועך. שכל הוא קדוש, אפילו קדם תורה. שיקול הדעת זה דבר קדוש, הוא מכוון ומאזן. אחר כך, כמובן, עם הנתונים האלווקיים גם צריך להתאזן. בכל תחום השכל צריך להכריע. מי שהשכל מאיר בו, הנשמה מאירה בו. לא לאטום את האור של השכל. בכל דבר בחיים אדם צריך להיות מסוגל להסביר למה הוא הכריע כמו שהכריע. הכל צריך להעשות תחת כמה שיותר מחשבה והכרעה.

החופש של התרבות המערבית הוא שקרי לחלוטין, הם מנתקים את האדם מהשכל. אדם מהיישוב מעולם כמעט לא פגש את המילה שכל. החיים שלו מוצפים בהחלטות שהאנשים שיושבים למעלה מחליטים בשבילו.

** - לומר שהאנושות פיתחה כח בחירה חופשית זה דבר הזוי. זה כח שהוא ממש אנטי הנפש המתפתחת. הנפש הזו היא אגואיסטית ושורדת. היכולת לאדם לבחור נגד הישרדות שלו היא עדות לאמת שלנו.

*** - כבר אמרנו ששכר ועונש זה לא שכר סתמי, אלא זה תולדה ישירה של השלמות שקנינו. כיוון שהעולם הזה עומד לנצח, המטרה היא פנימיות של קודש ונבואה עם חיצוניות זבת חלב ודבש. המטרה היא שהעולם יתקן, ולמצוות יש הארה מסויימת על תיקון העולם. כשהמצוות מתקלקלת, אז החיצוניות מושפעת בהתאם. הרמב"ם אומר אחרת, הוא מסביר שזה חלק מתנאי העבודה. לפיו, שעולם הבא הוא נשמות ללא גופים, השכר בעולם הזה הוא לא שכר, זה רק תנאי עבודה נוחים כדי להשיג שלמות. זה מאוד קשה לומר - מה זה קשור למעשה המצוות? איך זה "אוכל פירותיהם בעולם הזה"? זה בכלל לא פרי לפי הרמב"ם, זו הבטחה צדדית של "הבא להיטהר". ה' גילה שיש רק סיבה אחת לבריאת העולם, עמ"י שיוצא ממצרים, מקבל תורה ונכנס לא"י.

אם כן, יש לשאול: הרי העולם שלנו עובר תהליך, אז מה משנה מה תיקנתי בחיצוניות? הרי היא עומדת להיבנות מחדש?

הנשמה כבושה, היא מכינה את כל אורה הגדול לרגע שהעולם יתוקן. החומר גם הוא מושפע מערכת המצוות, יהודי שקיים מצווה משפיע גם היום ומאיר. המצוות גם היום משפיעות.

בתחיה, כשהגוף יקום לתחיה, גם החיצוניות שלו תקום מכח מעשי המצוות שזיכתם לחיצוניות. כמו שיש כח לעניין הפנימי, יש כח לעניין החיצוני.

השכר שהתורה אומרת שמתגלה הוא בגדר פירות, הארת המצווה מאירה לו כבר עכשיו. למה רק הקרן קיימת לעולם הבא והפרי לא? כי אתה חי בעולם הזה. אדם צריך שהאתר המצווה תאיר לו כבר עכשיו, הוא צריך לחיות. העולם שלנו מכיל מערכת יחסית שמיועדת להיטפל למערכת המוחלטת. זה גוף שנוצר להתלוות לדבקות אלוקית, הוא חייב במערכת שלו לקבל את השפעה המותאמת לו.

השכר הוא שאדם יהיה שלם - בריא, שמח וטוב לב. שלא יהיה מיעוט בעולם. זה רצון ה'! שאדם יקבל את השפע הנצרך לו, כך היא המערכת התקינה.

הקרן היתה אמורה להופיע מעצם קיום המצווה, שאדם יקבל נבואה בדרגת אדה"ר קודם החטא! המציאות המקולקלת גורמת לכך שההארה הפנימית נגזת, והחיצוניות מיתקנת. השפע האלוקי ירד על א"י בשעה שהיא תמלא את המציאות האמיתית שלה.

השפע קשור לא רק בפנימיות אלא גם בחיצוניות, כמה העולם עומד במציאות המתוקנת שלו. לפעמים יש חריגים, שהאומות מקבלות שפע כשעמ"י בגלות כדי שדרכם עמ"י יקבל מעט שפע. המציאות האידיאלית היא שפע של איש תחת גפנו ותחת תאנתו. כשאדם בריא הוא שלם.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.